

Prof. dr hab. Henryk Ćwięk
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie

Katowice, 23 sierpnia 2022 r.

Wpłynęło dnia 31.08.2022r.

Nr korespondencyjny 544

podpis

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. Tomasza Sikorskiego pt. *Pułkownik Antoni Sikorski (1893-1987)*, napisanej pod kierunkiem naukowym dr. hab. Janusza Wojtyczy, prof. KAAFM oraz promotora pomocniczego dr. Teodora Gąsiorowskiego na Wydziale Nauk o Bezpieczeństwie Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

W przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej mgr Tomasz Sikorski podjął się naukowego opracowania biografii ppłk. Antoniego Sikorskiego, notabene swojego dziadka. Zaiste przyświecała mu myśl ocalenia jego pamięci od zapomnienia, nie wnikając już w meandry dociekań naukowych. Cel pracy, uzasadnienie podjętej tematyki, wyznaczone cele badawcze, problem badawczy i wiążące się z tym problemy szczegółowe zostały przedstawione właściwie. Mam uwagę dotyczącą treści zdania: „Konstrukcja pracy ma układ chronologiczno-rzeczowy”. Raczej praca ma układ chronologiczno-problemowy.

Rozprawa doktorska będąca przedmiotem oceny składa się ze wstępu, ośmiu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz aneksów ikonograficznych. Jest ona rezultatem kilkuletnich badań naukowych autora. Należy docenić wkład doktoranta, który wykorzystał różnorodne materiały, a zwłaszcza źródłowe oraz literaturę przedmiotu.

Autor we wstępie wyeksponował znaczenie biografistyki, która stanowiła domenę jego badań naukowych i zasygnalizował rolę bohatera

pracy w wybranych fragmentach życia. Uważam, że rozdział drugi, w którym scharakteryzowano przebieg badań i wykorzystane źródła, a także nienazwany stan badań prezentowanej tematyki mogły znaleźć się w ramach pierwszego rozdziału metodologicznego. Biografia ppłk. A. Sikorskiego nie była dotychczas przedmiotem wnikliwych badań.

W kolejnym rozdziale przedstawiono dzieciństwo i wczesną młodość bohatera do wybuchu I wojny światowej. Rozpoczął się wtedy nowy okres w jego życiu. Przerwał studia i podjął służbę wojskową. Dalej opisano jego działalność wywiadowczą dla Legionów Polskich w początkowym okresie wojny. W tym kontekście warto dodać, że działania wojskowe Polaków w czasie wojny nie ograniczały się do powołania regularnych oddziałów wojskowych. Formacje legionowe miały alternatywę w organizacjach konspiracyjnych. Utworzona w 1914 r. Polska Organizacja Wojskowa stanowiła siłę, która jesienią 1918 r. walczyła o wyzwolenie kraju. W jej strukturach funkcjonował wywiad, który odgrywał istotne znaczenie. Jednak, w charakteryzowanym przez doktoranta, początkowym okresie wojny efekty działań tej służby były niewielkie. W czasie październikowej ofensywy niemieckiej na Warszawę zaszła konieczność zwiększonego rozpoznania wroga. Nie było to łatwe zadanie.

Dalej autor przedstawił w interesującej formie służbę wojskową Antoniego Sikorskiego w Legionach Polskich, podkreślając jego osiągnięcia. Wyeksponował rolę bohatera pracy w wojnie polsko-bolszewickiej. Na marginesie uwaga. Czy bardziej adekwatny nie jest zwrot wojna polsko-rosyjska, jeśli uwzględnimy, że w Armii Czerwonej było niespełna dwa procent bolszewików.

W kolejnym rozdziale kpt. A. Sikorski został przedstawiony jako oficer służby stałej w latach 1921-1939. Doktorant miał problemy dotyczące precyzyjnych ustaleń dat i faktów tego okresu ze względu na różnorodność zapisów w dokumentach. Godna podkreślenia jest jego rzetelność badawcza. Charakteryzując przewrót majowy w 1926 r. wskazał na tragiczny

okres dla Polski, choć bohater rozprawy popierał działania marszałka Józefa Piłsudskiego. Dalej została przedstawiona jego służba wojskowa w: szkołach podchorążych w Tomaszowie Mazowieckim i Zambrowie, sztabie DOK V w Krakowie, Ministerstwie Spraw Wojskowych, Korpusie Ochrony Pogranicza, 34. Pułku Piechoty w Białej Podlaskiej, Powiatowej Komendzie Uzuppełnień i DOK X w Przemyślu.

Ppłk. A. Sikorski w sierpniu 1939 r. pełnił funkcję zastępcy dowódcy Podkarpackiej BON. Po ogłoszeniu mobilizacji został przeniesiony do dyspozycji dowódcy DOK X jako oficer do zadań specjalnych. Doktorant opisał w ramach rozdziału szóstego jego działalność w czasie kampanii wrześniowej, a po klęsce Polski, udaną ucieczkę na Węgry. Przywołując wspomnienia bohatera pracy oraz analizując materiały źródłowe przedstawił jego rolę w tym wyjątkowo trudnym okresie, dokonując niezbędnych korekt.

Kolejny etap życia ppłk A. Sikorski rozpoczął na Węgrzech jako zastępca attaché wojskowego w Budapeszcie. Następnie we Francji formował pułk piechoty. Natomiast po ewakuacji do Wielkiej Brytanii trafił do Stacji Zbornej Oficerów w Szkocji. Po rozwiązaniu obozu pełnił różne funkcje instruktorskie i dowódcze w obozie repatriacyjnym żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych w Polkemmet. Doktorant wykorzystując materiały archiwalne i zbiory rodziny Sikorskich w interesującej formie przedstawił, w ramach rozdziału siódmego wojenne dzieje swojego bohatera.

W ostatnim rozdziale autor scharakteryzował losy ppłk. A. Sikorskiego po powrocie do Polski w 1947 r. Podkreślił jego działalność o charakterze patriotycznym i aktywność w zakresie upowszechnienia pamięci o marszałku J. Piłsudskim, legionach polskich i żołnierzach walczących w czasie II wojny światowej. Z niektórymi utrzymywał kontakty w okresie powojennym. Był to dla niego trudny okres. Autor wykorzystując dostępne materiały źródłowe, zwłaszcza zawarte w Instytucie Pamięci Narodowej, przedstawił wnikliwie proces inwigilacji i rozpracowania pułkownika przez służby bezpieczeństwa PRL, choć nie wszystkie działania udało mu się w pełni rozpoznać.

W zakończeniu zostały przedstawione wnioski wynikające z rozprawy doktorskiej. Jednak mam do tej części pracy uwagi. Otóż sformułowania dotyczące celu pracy, wykorzystywanych materiałów powinny znaleźć się we wstępie lub rozdziale metodologicznym. Uważam, że doktorant zrealizował cele badawcze, choć nie powinien siebie oceniać (vide s. 373).

Autor rozprawy w ramach ustalania faktów i weryfikacji danych, uzyskiwanych z różnorodnych materiałów, zwłaszcza źródłowych, wykorzystał metody uznawane w badaniach historycznych, które przeprowadził rzetelnie. Praca jest napisana poprawną polszczyzną, a sposób narracji zasługuje na uznanie. Znalazłem niewiele błędów czy niedociągnięć, np. nadużywanie słowa - szereg. Szkoda, że zabrakło w pracy wykazu skrótów. Niewątpliwie rozprawę wzbogaciłoby szersze przedstawienie istniejących uwarunkowań czy kontekstu politycznego prezentowanych wydarzeń. Moje uwagi nie umniejszają walorów merytorycznych pracy, która w pełni odpowiada wymaganiom stawianym dysertacjom doktorskim z historii. Uważam, że tekst kwalifikuje się do druku, oczywiście po stosownej korekcie.

Wniosek końcowy

Recenzowana dysertacja mgr. Tomasza Sikorskiego stanowi samodzielny dorobek Doktoranta i jest efektem Jego dociekliwości badawczej. Uważam, że spełnia wymagania ustawowe, stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie mgr. Tomasza Sikorskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

